

Enciklike Pape Pija XI.

za moralno-socijalni preporod društva.

Dr. Andrija Živković.

(Nastavak.)

II.

Crkva je naša velika u svojim svecima. Kao granitni stupovi izdižu se pojedini velikani iznad svog okoliša, da sjajem svojih kreposti i bogatstvom svoga duha budu pokoljenjima uzorima kršćanskog života. Lijepo je pogledati u povijest Crkve i vidjeti, da su njezini sinovi u svim prilikama, u svakoj dobi iznosili pobjede nad onim, što je u nama i oko nas materijalno, da tim jače otkoči cijena neprolaznih duhovnih vrednota.

Ovu snagu primjera iz života triju velikih svetaca katoličke Crkve iskoristio je Pijo XI. odmah prve i druge godine svog pontifikata, privukavši na njih pažnju čitavog kršćanskog svijeta prigodom jubileja sv. Tome Akvinskoga, sv. Franje Saleškoga, i sv. Jozafata. U godini 1926. pade slavni spomen-jubilej sv. Franje Asiškoga; god. 1927. partikularni jubilej sv. Ćirila, a ove godine sv. Vaclava, kralja češkoga. Ova dva potonja ne imadahu značaja opće crkvenoga, ali ga imaju za čitav naš slavenski katolički svijet. Zato ćemo ih povući amo u razmatranje.

1. Enciklika »Studiorum ducem« (od 26. I. 1923.).

O 600-godišnjici kanonizacije sv. Tome Akvinskoga.

Unutarnju veličinu jednog sveca i vrijednost njegovih zasluga nije naše da ispitujemo i ocjenjujemo. To je sud Go-

spodinov, koji je uznio do svetosti sve apostole i učenike i ako je Ivanu iskazivao osobite znakove ljubavi. Mi možemo da omjerimo jedino vanjsku djelatnost i onaj utjecaj, što ga pojedini Božji ugodnik proizvodi na svoju okolinu, savremenike ili na kasnija pokoljenja. Taj je utjecaj doista raznolik, i u pojedina doba dolazi do jednog većeg ili manjeg značenja.

Takav je slučaj kod »andeoskog naučitelja« sv. Tome Akvinskoga. Životom svojim doista ugodnik i pravednik Božji: djelima svojim — stup Crkve. Ali takav sud — danas uostalom jednoglasan — nijesu ljudi o njemu usvajali u svako vrijeme. Za života svečeva se vodile o njegovoj nauci oštre borbe i napadaji, ponekada i žučne sa strane napadača²⁶; ni poslije smrti se ne smiruju. Ali naskoro nastupi jedan period, gdje u divnom svijetlu zasja sva moralna i intelektualna veličina Tomina. On posta prvim, regbi nedostiživim učiteljem, vođom i braničem crkvene filozofije i teologije. Njegove kreposti odjeknuše širom svijeta, njegova ličnost posta idealom za stoljeća. Pri nastupu protestantske hereze već je duh Tomina u bogosloviji bio osjetljivo pao. Čitav 15. vijek već jedva da je poznavao njegovo klasično djelo »Summa theologica« osim po naslovu. U 16. se vijeku ovo stanje pogoršalo, da se tek reformama koncila tridentinskoga opet pridigne. Ali u drugoj polovici 17. vijeka, pa gotovo kroz čitav 18., gdje se napadno brzo diže moderna nekršćanska filozofija, a njezin se upliv ovdje ondje zapaža i u teologiji,²⁷ opet je Toma u kršćanskim školama u zaboravi. Tek početkom 19. vijeka: Liberatore, Tongiorgi, Palmieri u Italiji, Balmes u Španiji, Kleutgen u Njemačkoj dižu barjak skolastike pod vodstvom sv. Tome. Razmahao se odonda, uspješno potpomagan od papa Leona XIII. i Pija X., novoskolastički pokret,²⁸ u kojem je tek izneseno sve golemo blago skriveno u opsežnom njegovom literarno-znanstvenom djelovanju.

Spomenu na 600-godišnjicu kanonizacije Tomine posvećuje Pijo XI. rečenu encikliku. Značenje ovog velikana ka-

²⁶ Vidi P. A. Bačić: *Ex primordiis scholae thomisticae*, Roma 1928, str. 1—58.

²⁷ de La Mennais, Bautain, Rosmini, Gratry, Schell i dr.

²⁸ Vidi: Dr. S. Zimmermann: *Historijski razvitak filozofije u Hrvatskoj*, str. 19.

toličke misli ima baš za naše doba eminentnu važnost. Dobro je to znano sv. Ocu; zato on i hoće, da primjerom sv. Tome potakne vjernike još jače u stremljenju k onom cilju, što ga je u programatskoj svojoj enciklici zacrtao. Tako sv. Toma Akvinski postaje i za ovo naše doba živim glasnikom Kristovih želja i zapovijedi, a jednako želja i molitava njegovog zamjenika u Crkvi.

Moralni lik sv. Tome ocrtan je pregnantno. Tri kreposti, koje su ga za života u zamjernoj veličini i visini resile: čistoća, poniznost, ljubav ima da budu i našem vremenu danas ideal ne samo kršćanskog učenjaka, nego, prema dohvatu, svakog pojedinog vjernika.

«Štogaod ima kreposti u čudorednom životu, Toma je sve imao u najodličnijoj mjeri . . . Ali ako tražimo naročite i posebne biljege njegove svetosti, prije svega nam se ukazuje ona krepost, po kojoj se Toma učinio kao sličan andeoskim bićima: njegova naime **čistoća**.»

«Sa tako odličnom čistoćom bilo je skopčano jednako izbjegavanje prolaznih dobara i prezir prama častima. **Poniznost** je bila temeljem, na koji su se oslanjale druge Tomine kreposti . . .»

«Ova dakle od Boga darovana ili ulivena mudrost, praćena ostalim darovima Duha Svetoga neprestano je u Tomi rasla isto kao i **ljubav prema Bogu**, gospodarica i kraljica svih kreposti . . . Zato je u Tomi ljubav k Bogu, rastući neprestano s dvostrukom mudrošću napokon proizvela potpun zaborav sama sebe . . . On se poučavajući ljude ne zadovoljava tim, da im pamet snabdijene znanjem, nego svim narom navodi volju, da uzljubi Boga, uzrok svih stvari . . .»

Skromni sin sv. Dominika nije tako samo svojoj braći pokazao put redovničkog savršenstva, nego je svakoj kršćanskoj duši postao privlačiv primjer jednog jakog svetačkog lika. Čovjek, koji kraj sveg svog bogatog znanja, gospodskog roda i materijalnih udobnosti postizava da u njegovom srcu vlada jedino »gospodarica i kraljica svih kreposti . . . najglavniji plod, što se mora da ubere iz svetih nauka: velika ljubav prema Bogu i velika želja vječnih dobara . . .«, zapanjuje materijaliste i naših dana.

Zato hoće Pijo XI., da snaga Tomina, kako je u sebi promatrana silna i duboka, jednako tako snažno djeluje na naše savremeno doba. Taj upliv njegov u društvenom našem životu ima da se očituje blagotvorno:

a) na naučnom polju. Ništa nije simpatičnije, nego vidjeti učenjaka skromna i ponizna, Bogu i Crkvi odana. Iz

povijesti znamo, da se prečesto obistinjuje ona: scientia inflat (znanje uznosi . . .). I u staro, a i u naše vrijeme. Mnogima je baš znanje bilo uzrokom otpada od vjere i od Crkve. A u novije doba postalo je kao nekim običajem, da ne kažem načelom: da učen čovjek ne vrši djela kršćanske pobožnosti. Tobaže: znanost se i vjera isključuju . . .

Mi znamo, da nijedan učenjak nije još pokazao, da bi između vjere i znanosti postojala stvarna kakova suprotnost. Materijalistički i monistički propagatori neke znanosti, koja ne će i ne smije da zna za Boga i za svijet onkraj groba, nijesu mjerodavni u ovoj stvari. Imamo uzor-značajeva na strogo naučnom polju, koji jasno i glasno izjavljuju, da ih vjera u Boga i odanost Crkvi ni najmanje ne smeta u njihovom naučnom radu.²⁹ Da ne zalazim daleko nabacujem samo nekoliko imena novijeg doba: Volta († 1827.), Frauenhofer († 1826.), Mendel († 1889.), Pasteur († 1895.), Gilbert († 1892.), Faye († 1902.), Pastor († 1928.) Reinke i dr.

Pa zato kad znamo, šta znači na znanstvenom polju ime Tome Akvinskoga i kad s tim spojimo njegovu pobožnost, razumijemo želju papinu, da se i u naše doba nađe što veći broj učenih ljudi, koji će u sebi na korist Crkve i čovječanstva, a na veću slavu Božju, spajati »istinsku znanost i pobožnost«. One su »u divnom nekom međusobnom srodstvu . . .«

Upliv sv. Tome valja da se nadalje očituje:

b) u načelnoj odrešitosti prema zabludama našeg doba.

»Više nego ikada prije sveta je dužnost baviti se proučavanjem Tominih djela, da se time uklone one zablude, u kojima je **izvor i glava** svih nevolja današnjeg vremena . . . Toma napokon utvrđuje prava prve Istine i vlast najvišeg gospodara nad nama protiv one tobožnje slobode čovječjeg uma spram Boga, kojom se danas toliko razmeću . . .«

Ovo je uistinu jedno tužno poglavlje našeg života. Moderna je filozofija kroz posljednjih sto godina unijela u život mnogih inteligenata jednu beznačajnost, skepsu i nepouzdanje, da se tom stanju i danas još moramo silno odupirati. Agnosticizam, relativizam, intuicionizam, fenomenalizam — sve, samo

²⁹ Vidi' od domaćih autora Dr. F. Binički: Katolička Crkva i znanost. Savremena pitanja sv. 26/27, Mostar 1923., str. 126—147.

nigdje nikakove stalnosti i sigurnosti. Metafizičke probleme otputila je ta filozofija među sanjarske nemogućnosti. Posljedice ovog intelektualnog nihilizma djelovale su na svim područjima ne samo znanstvenog, nego i socijalnog života katastrofalno. Upravo na socijalnom i pravnom polju doživjeli smo neželjenih uspjeha. Dakako, da se ova neorijentiranost, načelna beznačelnost, morala jako odraziti na moralnoj strani društvenog života: propadanje svih moralnih vrednota . . . nevjerovatna lakoumnost, neozbiljnost u shvaćanju životnog poziva i praktično otpadanje od vjere. Naše doba nema filozofskog načelnog obrazovanja izvan katoličkih visokih škola. Nema, općenito govoreći, dostatno solidnoga znanja. Zato je lako poljuljati vjeru kod onoga, kod koga ona ne počiva na ispitanim i učvršćenim temeljima.

Ako je zato išta na mjestu, a ono je na mjestu riječ Pija XI.: »Mi kažemo svima onima, koji u današnje vrijeme žude za istinom: **Idite k Tomi**, pa od njega tražite hranu zdrave nauke, koje on u obilju ima, a za vječni život sviju duša . . .«

Mi nemamo katoličkog sveučilišta i zato ne možemo u toj načelnoj odrešitosti po principima kršćanske filozofije da odgajamo naš nacionalni inteligentni podmladak. Provodimo to samo u našim bogoslovskim učilištima. Ali bez ove solidne načelne filozofske izobrazbe nikad ne ćemo imati inteligencije, koja bi smogla snage, da se odhrva zamkama i zabludama modernog liberalizma. Otud i mnoge nedaće u javnom našem životu . . . Uzdišemo za karakterima . . . Karaktera pak nema bez načelne odrešitosti, koju daje samo filozofski učvršćeno solidno znanje.

2. Enciklika »Ecclesiam Dei« (od 12. XI. 1923.).

Prigodom 300 godišnjice smrti sv. Jozafata, biskupa i mučenika.

Zemljama istočnih Slavena nije samo »prohujao divlji bijes rata«, nego ih je zahvatio i unutrašnji nemir, revolucionarni pokolj. Krv je potekla . . . divlje, nemilosrdno »među rođenom braćom« . . . po širokoj ruskoj zemlji.

»Čini nam se naime, da čujemo ovu krv, gdje »bolje govori nego Abelova« (Hebr. 12, 24) i gdje braću Slavene zove kao nekad riječima Isusa Krista: »Ovce leže bez pastira. Žao mi je naroda«. I doista, kako ih

teške nevolje biju . . . , u kako tjeskobnim prilikama žive! Koliki pokolj tijela, koliko upropašćivanje duša! Zaista, gledajući bijedu Slavena, što je još mnogo veća, nego ona, koju je naš svetac oplakivao, **jedva** u očinskoj ljubavi srca našega, možemo da suzdržimo **suze**.«

Proplakalo je mnogo oko i steglo se mnogo kršćansko srce nad svim onim grozotama, što ih je u Rusiji izvela i što ih još uvijek izvodi ljudska izopačenost. I kako je pred 300 godina kao zalog jedinstva Crkve i mira u onim krajevima (12. XI. 1623.) mučenički poginuo sv. biskup Jozafat, tako je u naše dane ne samo prelat Butkiewicz, nego cio niz katoličkih svećenika i vjernika svoju vjernost katoličkoj Crkvi platio krvlju. U taj burni i krvavi period modernog barbarluka nad podanicima katoličke Crkve upire Pijo XI. i glasno dovikuje čitavoj Crkvi i cijelom svijetu:

»Mi smo, da tako golemu bijedu ublažimo spremno pomagali stradalnicima . . . ali nijesmo mogli spriječiti nedostojno postupanje protiv vjere i kreposti, koje se rodilo iz potpunog prezira svake religije koje je gdjegdje išlo tako daleko, da su u tamnicu i na smrt vukli ljude kršćane, šta više i same svećenike i biskupe . . .«

Aktuelan je zato spomen na sv. Jozafata. Zahvaća u živo i dvostruko privlači poglede savremenika. Pijo XI. najprije u njegovom liku ističe apostolski njegov žar, spominjući, da ga i protivnici već za života nazvaše »otimačem duša«. Toliko je izbijalo njegovo revnovanje za jedinstvom Crkve, da je k njoj povraćao vrlo veliki broj otpalih. Vjerski apostolat našeg doba ne razvija se doduše u istom onom smjeru, u kojem se razvijao apostolski rad sv. Jozafata. Ali se mora da razvija u cilju obrane naših vjerskih prava pred napadajima vlastitih sinova, jednako kao u navraćanju vlastitih vjernika na put pravog kršćanskog života. Unutar naših katoličkih redova valja danas apostolski djelovati. Stotine i hiljade ih pripadaju po krštenju Crkvi katoličkoj, a ne poznaju je ili je, šta više, grde i napadaju. Taj i takav apostolat smatra papa prijeko potrebnim u naše doba. To je i ništa drugo Katolička Akcija, za koju traži saradnju svijuu.

Ali jednu tajnu uspjeha sv. Jozafata otkriva i naglasuje papa, očito u namjeri, da i mi tako radimo, kad veli:

»U tome (uspješnom apostolskom radu) ga je pomagalo to, što se strogo držao granica vjere i **nije dirao u političke stvari**, premda su ga često pozivali, da se umiješa u političke borbe i trzavice.«

Ovu nepolitičku aktivnost za preporodom kršćanskog života naglasuje Pijo XI. eto već god. 1923. Mnogima je teško išla u glavu ova misao, jer su povezali katolicizam uz izvjesne političke stranke, pa im je izgledalo, da će i katolicizam stradati, čim dune drugi vjetar i stradaju stranke. Tako su plaštem katolicizma štitili svoje političke organizacije. Nitko ne veli, da nijesu bar u najvećem dijelu radili u najboljoj namjeri. A ipak su krivo radili. I Pijo XI. nije prestao svoju misao naglašavati dotle, dok ih sve nije prisilio, da napuste svoje strančarske zablude i dadu katoličkom organizatornom i preporodnom radu, da ide svojim ispravnim, slobodnim putem, na kojemu obuhvata sve vjernike, a ne samo pripadnike jedne, pa makar i katoličke političke stranke.³⁰

Vrijedno je istaći još jednu misao, koja ima za naš položaj i naše nastojanje oko crkvenog jedinstva posebnu važnost.

»Vjernici neka također uvide, da se jedinstvo ne može raspravama ili drugim kakovim poticajima toliko unaprijediti, koliko uzornim i kreposnim životom, a u prvom redu **ljubavlju** prema slavenskoj braći i ostalim istočnjacima, prema onim riječima Apostolovim: Ispunite moju radost, da isto mislite, imajući istu ljubav, jednodušni i jednomisleni. Ništa ne činite uz prkos ili za taštu slavu, nego neka ponizno jedan drugoga više poštiva. Ne gledajte svaki za svoje, nego svaki i za ono, što je drugih« (Filip 2, 2—4).

I ova točka našeg socijalnog apostolata, rad za crkvenim i vjerskim ujedinjenjem u prvom redu sa slavenskom braćom, teče uporedo s čitavim našim preporodnim nastojanjem. Ono eto ima da nosi na prvom mjestu biljeg ljubavi i kreposnog kršćanskog života i u današnje naše doba.³¹ Na široke slojeve, nema sumnje, mora djelotvorna kršćanska ljubav i svet krš-

³⁰ Tu i tamo još se i kod nas praćaka po kakav novinarski gorostas, natežući riječi Pija XI. i »tumačeći« nam njihov smisao. Dobročudni neki svećenici i hrvatski i slovenski šute i gutaju te njihove nemoguće i pogibeljne pripovijesti, očito u uvjerenju, da će život i vrijeme preći preko njih neopazice.

U nekoliko brojeva vrsnog inače časopisa Linzer Quartalschrift (1928./29.) muku muči urednik Dr. Leopold K o p l e r, da dovede svoja pastoralno-politička razmatranja u sklad s jasnim i preciznim izjavama i odredbama Pija XI.

³¹ Detaljni izvodi izlaze izvan okvira ove radnje. U enciklici ih sv. Otac razvija, ističući i zadaću »Istočnog instituta«, što ga je osnovao Benedikt XV.

ćanski život izvesti najpovoljniji učinak. Za stručne pak i znanstvene krugove, jasno je, da je naučni rad od jednake važnosti i vrijednosti. Ni ne misli ga Sv. Otac ovdje potcijeniti ili omalovažiti. Nego je prava njegova misao ta: treba da se i povrh tog naučnog rada uvijek razlijeva milina kršćanske ljubavi.

3. Enciklika »Rerum omnium« (od 26. I. 1923.).

O 300 godišnjici smrti sv. Franje Saleškoga.

Moralnog preporoda društvenog nema bez dubokog ličnog doživljavanja, koje se očituje u svijesnom upravljanju svog čitavog života prema Bogu, kao cilju. U tom je zapravo izražen onaj put, na kojem se rađaju sveci. Ovu istinu u sebi tako i toliko jednostavnu ogromna većina, pa i dobrih katolika, ne shvaća. Možda baš zato, što se u svom životu nijesu ni pokušali jače približiti čitavoj veličini svog konačnog cilja. Pa zato udaljeni od Gospoda, a puni briga za jelo i odijelo, zamišljaju si »sveca« kao neko izvanredno čudovište na ovoj zemlji.

To pogrešno, a veoma rašireno shvaćanje, korigira Pijo XI. u izvodima o sv. Franji Saleškomu. Nema istina drugog lijeka protiv zla i njegovih pomagača u našem društvenom životu, nego svetački preporod duša, po riječi sv. Pavla: To je volja Božja — vaše posvećenje! (I. Tes. 4, 3).

a) Svi su bez razlike i bez iznimke dužni da postanu sveci. Samo svet t. j. pred očima Gospodnjim pravedan čovjek ulazi u slavu Njegovu. Primjer sv. Franje Saleškog razbija ono mišljenje, koje predstavlja pojam svetosti kao nedokučivi i nedostiživi ideal . . . ili barem postavljen tako visoko, da mu se samo rijetki mogu približiti i to uz strahovito velike žrtve i poteškoće. Oni pak, koji u svijetu žive, izvan zidina samostanskih . . . gotovo nikako³² . . . Sv. Franjo Saleški doka-

³² »Atque etiam videtur Salesius singulari consilio Dei ecclesiae datus, ut . . . opinionem illam profligaret . . . veri nominis sanctitatem . . . aut adaequari non posse . . . aut certe tam arduam esse ad assequendum. ut in plerosque fidelium minime cadat, sed paucis tantummodo, iisque magno atque excelso animo praeditis, conveniat; eandem praeterea, tantis implicari fastidiis ac taediis, ut ad viros mulieresque extra claustra degentes neutiquam accomodetur«. Actes de S. S. Pie XI. Tome I. str. 182.

zuje, da je svetac mio, blag i veseo, nipošto mrzak, mračan i žalostan tip; pun nježnosti, blagosti, dobrote, susretljivosti, sklonosti i prijaznosti, a opet, gdje treba, pun revnosti, odlučnosti i neslomive jakosti. Blagost sv. Franje Saleškog podvlači Sv. Otac naročito zato, jer je njegov temperamenat bio po naravi žestok i razdražljiv. Toliko je sebe imao u vlasti, da je postao uzor blagosti.

U svojim literarnim djelima³³ nastojao je da pokaže: »da se svetost može izvršno spojiti sa svim dužnostima i položajima građanskog života, pa da se svatko usred svjetovnog života može primjereno za spas spremati — samo nek ne usvoji i ne poprimi u se duha svjetovnoga.«

»Tko ne može da se vine k nebu snažnim lijetom poput orla, nek se zadovolji malim uzletima poput goluba . . .«

»Naša je naročita želja, da vjernike pozovete neka svaki po dužnosti nastoji oko svetosti svoje vlastite. Previše ih ima, koji nikad o vječnom životu ne razmišljaju i potpuno zanemaruju spas svoje duše. Jedni su od njih upregnuti u poslovne stvari, pa ne mare ni za što, nego kako će novaca nagomilati, dok im duša bijedno glada; drugi su u življaju odani i tako se zemlji priljubili, da im je zamro i otupio osjećaj za sve ono, što je izvan sjetila; a treći se brinu za državne poslove, pa zauzeti za njih, zaboravljaju na sebe . . .«

Socijalni život ljudi, dovikuje Pijo XI., zar se ne bi u velike popravio, kad bi svi u blagosti i krotkosti slijedili ovog sveca? Zar se ne bi lako u red stavljali javni i državni poslovi? A zar ne bi bio i u domaćem životu, pa u građanskom najveći mir i sloga? Apostolat kršćanski bi na taj način divno ojačao kod svećenika i kod laika . . . Potrebno je zato, da kršćanski puk usvoji primjer sv. Franje Saleškog i poprimi njegove principe kao normu svog života.

b) To je jedna važna riječ Pija XI. iz ove enciklike. A druga je upravljena katoličkim piscima i publicistima. Od nemanje je važnosti i ona, jer je u preporodnom našem nastojanju za moralnim i socijalnim napretkom društva, knjiga i novina od odlučnog utjecaja. Nije ovdje riječ o vrijednosti i potrebi

³³ Glasovita je za duhovni život knjiga sv. Franje Saleškog *Philotea* (priređena i hrvatski); enciklika spominje zatim djela: »*Tractatus de amore Dei*«, »*Epistolae*«, »*Liber controversiarum*«.

literarnog rada uopće. Ovdje je riječ o načinu, kojim ima da katolički pisac brani i iznosi katoličku nauku.

»Oni treba da u raspravljanju nasljeđuju i zadrže Franjinu snagu s umjerenošću i ljubavlju. Što njima valja raditi sv. Učitelj im kazuje svojim primjerom: da katoličku nauku marljivo istraže i koliko mogu nauče; istine da ne iskreću, niti da je oslabljuju ili taje da tobože ne uvrijeđe protivnika; za formu i skladnost stila nek se brinu, pa ono što misle nek tako riječju izvedu i iskrite, da čitači uživaju radi istine; a ako moraju koga da pobijaju, nek znaju odbiti zabludu i suprotstaviti se nepoštenju hrdavih ljudi, ali tako, da se vidi, e su ispravno zauzeti i ljubavlju potaknuti . . .«

Puno je ovdje rečeno! Svaku bi riječ valjalo da si dobro u dušu ucijepe oni, koji hoće da kao katolički pisci i publiciste nastupaju i da ih drugi kao takove smatraju. Jer ako se ne drže ovih principa, mogu takovi katolički publiciste da unesu velike smutnje i veliko zlo u život katoličkog puka. Ja ću sažeti ove naputke u 3 stavka:

1° da su dobro katolički izobraženi. Znači: u vjerskim i vjersko-socijalnim pitanjima nije laiku dosta poznavati tek vjeronauk iz pučke ili iz srednje škole.³⁴

2° da ne budu pristrani i nepravedni. Znači: ne smiju naumice uzdizati nekoga nevrijednoga, jer im je lično bliz, niti prešućivati tuđe zasluge ili uspjehe. Gdje se to zapaža, tamo nema pravednosti, ni razboritosti. Sve pozivanje na »kolicizam« — ostaje im puka fraza . . .³⁵

3° da obranu i polemiku vode pravedno i s ljubavlju. Gdje se obratno zapaža zloba ili čak mržnja, tamo se takav »katolički« pisac utaman napreže, da nekoga uvjeri o svom katoličkom stavu. On kolicizmu samo škodi. Pogotovo, ako mu se strijele zalijeću na one, koji se ne mogu i ne smiju brojiti među »nepoštene« i »hrdave« ljude . . .³⁶

³⁴ Daljnji je logički izvod: zbog pomanjkanja dostatne bogoslovske naobrazbe ne smiju se laici olako upuštati, da pišu i govore o stvarima, koje iziskuju i stručno bogoslovsko znanje. Ako ipak pišu, morali bi iz zahvalnosti poljubiti onu ruku, koja ih ispravlja i poučava.

³⁵ Nepravednost i pristranost, pa potom i nerazboritost u radu će se očitovati tamo, gdje ima i nekih drugih intencija . . . političkih ili socijalnih; dakle, gdje nije čisti kolicizam jedina pokretna sila, nego nešto pomiješanoga.

³⁶ To vrijedi u prvom redu o polemici s onima, koji nijesu katolici ili ne poznaju kolicizma. Oni s pravom očekuju, da vide tu našu k r š ć a n-

I ove misli sv. Oca valja danas osvježiti, katoličkom srcu približiti i u život privesti. Stom su namjerom one iznesene. U našem hrvatskom narodu i u našim domaćim prilikama one su vrlo aktuelne. Treba ih stoga naročito držati u vidu.

4. Enciklika »Rite expiatis« (od 30. IV. 1926.).

O 700 godišnjici smrti sv. Franje Asiškoga.

Po čitavom je svijetu te godine odjeknula slava asiškog siromaha. I među nekatoličkim je kršćanskim narodima zasnila bar na čas silna snaga katoličke Crkve, koliko se očituje u njezinim svecima. Pojedinci i čitave skupine pokloniše se pred veličinom ovog velikog Božjeg ugodnika. Godina Franjinog jubileja ponukala je Pija XI., da u enciklici o njemu iznese savremenom kršćanskom puku najsnažniji primjer praktičnog kršćanskog uvjerenja, najidealniji lik uvjerenog Kristovog sljedbenika, najsajjniji dokaz moći i snage njegovog evanđelja.

Pa u vezi s mislima razvijenim u glasovitoj prvoj enciklici »Ubi arcano«, primjer je svetog asiškog patrijarha vanredno pristajao, da bude konkretnim jednim putokazom i vodičem u životu, baš tom naraštaju, na koji Pijo XI. upravlja svoje očinske riječi. I mi razumijemo, da je papa u ovoj enciklici izlio ponovo svoje želje i potcrtao na osobiti način baš onu socijalno-moralnu stranu svečevog primjera, koja je po njegovoj riječi najbolji lijek za rane našeg društva. Kako je neodoljivo djelovao svetac na svoje savremenike za života, tako njegov duh, kreposti i djela njegova djeluju i na naše doba. »On živi još i danas pred očima ljudi... i živjet će kroz sve naraštaje...« Neodoljiva je i danas snaga njegovog duha prema onome, tko se u taj duh uživi i tko ga srcem obuhvati.

»Zašto još i sad, nakon što je od smrti serafskog muža proteklo toliko vremena, novim nekim žarom nanovo proplamsava prema njemu pobožnost katolika, pa šta više i udivljenje nekatolika? Zato, jer njegov lik danas ne manjim svjetlom obasjava duše, nego nekada; zato, jer

sku ljubav. Potom, samo se po sebi razumije i o polemici u katoličkim redovima. Žučna i uvredljiva polemika može se razviti samo tamo, gdje piscu pred očima lebdi jedino vlastiti »ja«... dakle kod ljudi oholica.

njegova snaga i vrlina još i danas može najviše pripomoći narodima, pak se poradi toga i priziva. Njegovo se popravljajuće djelovanje u tolikoj mjeri protegnulo na općenitost roda ljudskoga, da je ne samo na daleko uskrisio neokrnjenu vjeru i čudorednost, nego također evanđeoskom ljubavlju i pravdom prožeo sav društveni i socijalni život ljudski.«

Ima sv. Otac jednu veliku nadu u snagu ovog kreposnog bojovnika. Plodovi oduševljenja za serafinskog sveca, a po tome i nasljedovanja njegovih kreposti, moraju se zapaziti.

»Šta više: prilike, u kojima se današnji dan nalazi kršćansko društvo obećavaju još mnogo veće plodove. Tko naime nije opazio, da su duhovna dobra stala sve više **dolaziti u cijenu** i da su narodi, poučeni iskustvom predašnjeg vijeka, **uvidjeli**, da se ne mogu nadati ni miru ni sigurnosti, ako se ne vrate k Bogu i da oni, toga radi, svoj spas jedino još traže u katoličkoj Crkvi?«

Istina mi smo unatoč ove radosne konstatacije sv. Oca doživjeli i boljševičko klanje i meksičke progone kršćana; doživjeli smo i proživljujemo faze jednog lakomisenog i neozbiljnog vremena. Ali kraj svega doživljujemo danomice takovih radosnih pojava, koje opravdavaju onaj optimizam sv. Oca: sve, što je jače i inteligentnije, svi, koji traže jedan smisao i stalan cilj u životu, obraćaju se katoličkoj Crkvi. Ona zato tom razburkanom i nesređenom duhu našeg doba iznosi zamjernom ustrajnošću pred oči život i djelovanje reformatorâ svog doba sa željom, da prema njihovim metodama postupamo i mi u naše dane. Negdje će valjati u postupku nešto izmijeniti prema izmijenjenim prilikama društvenog života. Ali će svagdje ostati u punoj snazi načelo: da je život ljudi u društvenim zajednicama bilo koje forme, sretan i napredan samo onda, ako se razvija prema intencijama Stvoritelja života, a u suglasju s naukom, koju nam je po svom Sinu ostavio u Crkvi.

Iz čitave ove enciklike izbijaju dvije stvari, koje odmah padaju u oči. Na njih sv. Otac polaže važnost, jer smjeraju k moralnom poboljšanju našeg društva i ruše jedno njegovo negativno obilježje.

1. **Krivotvoreni tip svetaštva**, razvodnjen duhom modernog senzualizma, samo je na duhovnu štetu ljudima. Valja ga odbaciti i gledati u Božjim svecima ono, radi čega ih je Crkva podigla na oltare. Baš ono veliko oduševljenje i nekih nekatoličkih krugova za sv. Franju Asiškoga, dalo je povoda, da enciklika donosi i ove odlomke:

»O kako nezgrapnu rabotu vrše, kako se daleko udaljuju od mišljenja Asišanova oni, koji za volju svojih bajki i zabluda stvaraju i izgrađuju nekog novog Franju. Ovaj bi — gotovo čovjek ne vjeruje svojim ušima — imao biti protivan crkvenoj **disciplini**, potpuno bezbrižan obzirom na crkvene **dogme** i napokon jedan od preteča i vijesnika one tobožnje **slobode**, s kojom se od novijeg doba ljudi stadoše mnogostruko hvastati i koja je prouzročila toliku smutnju u Crkvi i državi.«

»Odlučili smo se, časna Braćo, u ovom promatranju najviših kreposti (Franjinih) poradi toga podulje zadržati, jer u ovo doba veoma mnogi ljudi, koji se zaraziše kugom laicizma običavaju našim junacima otimati slavu i sjaj prave kreposti. Mjesto toga ih snizuju do neke **naravske** izvrsnosti i do ispovijedanja neke **isprazne** religioznosti. Govore o njima na sva usta i proglašuju, da se zaista pokazase zaslužnima, ali: samo za napredak znanosti i lijepih umjetnosti, za osnivanje dobrotvornih ustanova, za svoju domovinu i napokon za sav ljudski rod. U čudu se pitamo: šta će ovo udivljenje prema takovom Franji, kojega bismo s pravom nazvali polovičnim i **krivotvorenim**, koristiti njegovim savremenim poklonicima, koji teže za bogatstvom i nasladama, koji nakicošeni i zaglađeni posjećuju vrevu ljudi, plesove, kazališta, koji se valjaju u kalu naslada, a odbacuju Krista i zanemaruju crkvenu disciplinu . . .«

Pijo XI. evo oštro i opširno ističe ovu krivotvorenu sliku velikog asiškog patrijarhe kod našeg modernog društva. Osuđujući to neispravno, lajičko shvatanje, on odsuđuje onaj duh, koji hoće da i čistu krepost, nebeski zanos i herojsko svladavanje u milosti Božjoj, povuče na liniju svog shvatanja života. Da tako nivelira duhovne vrednote na jedan stupanj profanih, često ispraznih i griješnih uživanja.

Ima ih i kod nas, koji dišu takovim duhom. Stoje po strani izvan aktivnog zahvata i razvoja katoličkog života. Nisu dođuše protivnici Crkve, ali ne idu u nju. Ne sudjeluju u njezinom životu i ne razumiju ga. A onamo se osjećaju pogođenima, ako im prigovorimo radi tog nedosljednog stava i ako im kažemo: da je Crkva u prvom redu dužna voditi **duše** Kristu, a u drugom tek gajiti umjetnost, i razvijati socijalnu djelatnost. Ona je i najbolja zaštitnica narodâ, jedna snažna poluga u njihovom nacionalnom razvoju, jedan podstrek u živoj domovinskoj ljubavi. Mi to rado ističemo i želimo, da se posvuda ispravno shvati. Samo jedno naglasujemo: nikad ne smijemo smetnuti s uma, da je taj blagotvorni njezin upliv i ta bez sumnje naj-snažnija pomoć u narodnom životu i narodnim potrebama **uvi-jek vezana uz ispravno crkveno poimanje**, onako, kako ga katolička Crkva danas naučava. Nitko ne će za volju patriot-

skih ciljeva dozvoliti, da se profanira nauka i zapovijed Kristovog evanđelja; ili opravdavati da se Crkva poštuje samo radi umjetnosti, a ne radi njezinog poslanja; ili da se divimo njezinoj aktivnoj socijalnoj djelatnosti na polju misijskom i karitativnom, a bez udivljenja prema Kristu njezinom osnivaču. Takovog krivotvorenog katolicizma ne trebamo. Ni takovih površnih pristaša i slavitelja velikog sveca asiškog siromaha.

»Pravi naime i potpuni Franjo, kojemu se kršćanski puk mora ne samo diviti, nego ga još i više nasljedovati, stoji u onoj ukupnosti heroičkih vrлина od nas malo prije u glavnim tek potezima oertanoj, u onoj kreposti života, propovijedanju pokajanja i mnogostrukom onom i trudnom nastojanju oko popravka ljudskog društva. Budući da je bio glasnik velikoga Kralja, išao je za tim, da ljude stavi u sklad s evandeoskom krepošću i **ljubavlju prema križu**, a ne da u njima samo razbudi ljubav i želju za cvijećem, pticama, janjcima, ribama i zecevima . . .

Pa ako i jest, kako se čini, prema stvorenim stvarima osjećao neku nježniju ljubav i nazivao ih, makar kako malene bile, braćom i sestrama — ovu naime ljubav, samo ako ne prkoračuje granice ni jedan zakon ne zabranjuje — činio je to jedino radi svoje ljubavi prema Bogu, jer je znao, da stvorene stvari imaju isto počelo kao i on sâm.«

Na tom primjeru osvjetljuje Pijo XI. pravo i istinsko katoličko crkveno mišljenje. Naši ljudi, naročito naša hrvatska inteligencija, ako hoće da u katolicizmu ima jednu veliku moralnu pomoć u narodnom životu, mora da duboko zahvati u istinski, bujni život katoličke Crkve. Da i sâma uskladi svoj život i svoje mišljenje sa Kristovim evanđeljem onako, kako ga traži Crkva katolička. Da se otrese liberalno-framasunskih niskih insinucija i počesto plitkih socijalističkih predbacivanja, a **upozna** svoju Crkvu i živi snjom. Tako u svemu: za ispravno i s Kristovom naukom saglasno poimanje čitavog života našeg i svih pojava, bilo u kojemgod smjeru našeg aktiviteta, **mjerodavna je Crkva** da kaže svoju riječ. Tu istinu i taj kategorički zahtjev svakog uspješnog socijalnog napretka, teško shvaćaju i naši današnji moderni ljudi. Oni se u bolesnoj nekoj pretjeranoj težnji za neodređenom slobodom počesto nameću za suce Crkvi sa zahtjevom, da se sluša njihova riječ i šta više, da se uvažava . . . Ali to je nemoguće! Najprije treba puno učiti, mnogo toga znati i prosuditi, mnogo razmišljati i ponizno o sebi misliti, dok se netko usposobi za učitelja i provodiča. A i taj će tada da se brižno drži Crkve kao najsigurnijeg zaklona u

vrijenju i nadmetanju nestalne ljudske misli. Tko se srcem i dušom priljubi k njoj, ne će osjetiti poteškoće, da njezine velikane gleda onim i onakovim očima, kako je njezina nakana. A jedino će tako popraviti možebitne svoje prijašnje pogreške i uspješno djelovati na svoju okolinu, da se duhom vine i preporodi: promatrajući sve u odnosu prema Bogu Gospodu — po primjeru sv. Franje.

2. Siromaštvo i poniznost kao pozitivni plod iz razmatranja života i djela sv. Franje, valja da omili našem savremenom društvu, ako hoće da doživi svoj preporod. Ove kardinalne kreposti Franjine biju po očima naše društvo. Dok se ono ne urazumi i ne shvati, da je bogatstvo izvor mnogih zala, a oholost i težnja za častima početak propasti svakog pojedinca, ne će od sebe odvratiti katastrofalnih posljedica kojima ide u susret. Velik je broj onih, koji vide, da ovako, kako jest, ne valja; da nam danomice ginu poštenje, vjera, ideali; da idemo ususret nečemu, što će se kao ledeni vihor spustiti na nas i satrti nas nemilosrdno. Mnogi lutaju i traže sredstva spasa, mnogi rezignirano gledaju u budućnost i ništa ne predlažu. Ali najveći broj njih ipak ne će da sluša glasa katoličke Crkve, koja je jedina pozvana da dade sredstva i da pomogne u tom raspadanju.

Et o Pijo XI., pokazujući na siromaštvo i na poniznost Franjinu, dovikuje svojim savremenicima: Oslobodite svoje duše od materije i balasta, što vas k zemlji vuče, da u njoj poginete. Odbacite od sebe bolesnu želju za velikim imetkom i bogatstvom. Budite zadovoljni s onim što imate . . . Čim bogatstvo manje uzljubite i čim manje za njim budete hlepili, bit će čišće i slobodnije vaše srce, te uzneseno do Gospodara života, znat će, da je bogatstvo u duši i u vječnom prijateljstvu s njim . . .

A kad budete slobodni od izvanjieg tereta, slomite u svojim dušama i onaj unutarnji ostan, koji vas znade da uznosi nad druge . . . Budite ponizni srcem, najmanji među braćom, jer takovi uistinu i jeste pred Gospodinom!

To je ključ za moralno-socijalni preporod našeg društva! Ne treba da potanko opisujem sve, što ljudi poduzimaju, da se domognu bogatstva; kako kod tog upropašćuju i svoju dušu

i duše svojih bližnjih. Egoizam je otrovao život na ovoj zemlji. Kud pogledamo oko sebe, egoizam, često najniži, ceri svoje lice. Ni sami nijesmo lako prosti od njega. Ako ne stičemo imetka, često se u duši uznosimo, kao da nije sve, što jesmo i što imamo dar Stvoritelja naravi.

Zato tu upire sv. Otac na konkretno jedno sredstvo, koje može donijeti obilnog ploda: valja prigrliti pravilo sv. Franje u t. zv. III. Redu.

»Možda će tko reći, da bi trebalo, da i danas dode na zemlju drugi Franjo i da popravi ljudsko društvo. Međutim uzмимо, da se svi ljudi ponovno stanu brinuti za dobrobit duše i da si svi Franju uzmu za učitelja u pobožnosti i svetosti; uzмимо, da oni svi uzmu nasljedovati i na se primjenjivati primjere, što ih je ostavio on, koji bijaše ogledalo vrline, put pravde i pravilo »ćudoreda«, zar ne bi i u tom bilo dosta snage i djelotvornosti za liječenje i isticanje opačina ovoga doba . . . ?«

Jest! U živom nasljedovanju ovih dviju temeljnih značajki sv. Franje dosta je snage i djelotvornosti za preporod našeg društva. U pravilu III. Reda sv. Franje, toliko jednostavnom a toliko spasonosnom, naći će i naše doba svoj spas. Prije ili poslije, sve što za Kristovu nauku bude imalo razumijevanja, morat će se upodobiti njegovom glasniku Franji. A da se to što prije zbude i što uspješnije provede sv. Otac smatra da je potrebno učlaniti se u III. Red.

»Neka se ljetos po vašem savjetu upišu oni, koji još nijesu upisani; koji još nijesu tome dorasli, neka se zapišu kao kandidati užonoše, da bi se već kao dječaci priučili na ovu disciplinu . . . «

O uspjehu ima sv. Otac najljepše nade, ako se samo zdušno i savjesno budu svi članovi držali propisa:

»Ako oni na svom početku po ovom apostolstvu zaslužiše, da ih Grgur IX. nazove vojnicima Kristovim i drugim Makabejcima, onda očevitno i danas mogu za zajednički spas biti od ne manje važnosti, samo ako se budu toliko isticali nevinošću i neporočnošću i ugledavali u lik Oca Franje, koliko im se broj razmnožio po čitavom svijetu . . . «

Po ovim mislima sv. Oca valja svima, a naročito dušobrižnicima neumorno raditi. Jubilejska godina sv. Franje u mnogom je osvježila i unaprijedila opću ljubav k njemu. Ne smije se na nju zaboraviti, niti u njoj malaksati.

5. Apostolsko pismo »Quod sanctum Cyrillum« (od 13. II. 1927.)

prigodom 1.100 godišnjice rođenja sv. Ćirila.

Ovaj je jubilej imao partikularno značenje: katolički su slavenski narodi, naročito Česi i Hrvati, kojima je apostolsko pismo tom zgodom i upravljeno, proslavili spomen ne samo sv. Ćirila, nego i brata njegovog sv. Metodija. Kako su oba za jednim ciljem u životu združeni težili i neumorno žrtve doprinosili, tako ih i živa svijest katoličkih slavena spominje uvijek združene.

Pijo XI. je imao prilike da upozna važnost pitanja sjedinjenja istočnih Slavena s rimskom Crkvom, pa mu zato svakom prilikom posvećuje zamjernu pažnju. Razni su uplivni djelovali u prošlosti pokatkad i neispravno na naš odnos prema sv. Stolici. Sve do u naše dane znalo je biti i ljutih zamjeranja. S jedne strane zbog slabog poznavanja prilika, i mentaliteta našeg; s druge strane zbog političke neizgrađenosti slavenskih naroda, ovisnih sve do nedavna od jakih, nacionalno osvještenih, tuđih gospodara. Toliko su bili jaki ti naši protivnici, s kojima smo, osim Rusa i Bugara, svi bili državopravno povezani, da su u jednom času onemogućili izbor kard. Rampolle za papu samo stoga, jer je neprikriveno gojio simpatije za slavenske katoličke narode. Zato nam je drago, da u naše doba³⁷ vrhovni pastir Kristove Crkve rado zaustavlja svoj pogled na slavenskom istoku, te s jednom naročitom skrbi upravlja tople riječi katoličkim slavenskim narodima. Dakako, da te riječi i pozivi na rad za preporodom duša, bodrenje na traženje i uzdržavanje katoličkog jedinstva³⁸ jednako pogađaju i Slavene, koji su u crkvenom i vjerskom pogledu od nas odijeljeni. I

³⁷ Vidi: M. de Bello y S. I.: Pie XI. et le retour à l'unité de l'Orient Separé u »Orientalia christiana«, vol. XVI/1. septem.-oktober 1929.

³⁸ »Pa ako je nužno, da svi slavenski narodi uzmu Ćirila i Metodija za učitelje u savršenijem provođenju kršćanskog života, opravdano je bez sumnje i to, da svi vaši zemljaci one iste, koji su nekoć prvi kod njih rimsku vjeru posijali i zasadili, uzmu ne samo za nebeske zaštitnike, nego i za vode u nastojanju, da blagodat katoličke zajednice bilo zadržc, bilo steku.«

jednima nam je i drugima sveta dužnost, da radimo na ujedinjenju.

I u ovom kratkom pismu ne pušta sv. Otac s vida svojih temeljnih, programatskih nazora. U želji, da i kod nas unaprijedi moralno stanje puka i njegove inteligencije na primjeru sv. braće, ističe i naglašuje, da nam oni budu:

1. u z o r i m a k r š ć a n s k o g ž i v o t a. Najprije našoj omladini, koja u školi izgrađuje svoj um i svoje srce:

»Vaša (biskupâ) osim toga neka bude dužnost iz svih sila nastojati, da mladići, koji bilo kao svjetovnjaci, bilo kao članovi svetog reda, pohađaju škole, liceje i sveučilišta ove slavne svetitelje uzmu za uzor.«

Zatim odraslima, koji u različnim zvanjima i pod najraznoličnijim životnim prilikama valja da čeliče svoj karakter.

»S toga ne može biti, časna braćo, a da i mi ne dočekamo s velikim veseljem ovo, što ste vi nakanili: da naime te dvije luči Istoka, stavite ove godine na još viši svjetionik, pa da oni, kao što su nekoć, dok na zemlji boravljahu, tako i danas, kad su u nebeskoj slavi, svijetle vašim narodima, te ih divnim primjerima svojih vrlina vuku i potiču, da kršćanski osjećaju i žive. Neka se naime od ove blažene braće uči **kler**, neka se uče redovnici i djevice Bogu posvećene provoditi nevin i potpuno čist život i taj isti život čitav posvećivati unapređivanju duševnog spasenja; neka se **kršćanske obitelji** uče čuvati i neokrnjene štitiiti zakone o nerazrješivosti braka i o pravom odgajanju i izobražavanju djece; konačno svi Kristovi vjernici makar kojeg su staleža bilo poljodjelci i **seljaci**, bilo **zanatlije**, bilo **boljari** i prvaci države, bilo **književnici**, **učenjaci**, i učitelji znanosti, bilo **poglavari**, koji se po dužnosti brinu za opću dobrobit: neka se uče služiti istini, pravdi i ljubavi, ako hoće, da se m i r K r i s t o v povrati među narode i među gradane jedne te iste narodnosti, pa da tako njihova domovina danomice sve više cvjeta.«

Sv. se braća makar visoko naobražena prema duhu svog vremena »ne pokazaše željni slave«; makar obasuti milošću carskog dvora, naučiše »u samoći služiti Bogu u poniznosti«; skromni i radini ne prionuše uz raskoš, nego uz posao; sačuvalaše svoj duh neozleđenim od surovog i počesto razuzdanog duha onog doba. Po tomu, što se u njima »uz opsežno znanje nalazila plemenština duha i čednost«, oni su ne samo apostoli svojih slavenskih plemena, nego još i danas njihovi učitelji i moćni zaštitnici.

Ali povrh svega, što im diže naročitu cijenu u očima čitavog kršćanstva, oni su:

2. apostoli katoličkog jedinstva. Na nama je katoličkim Slavenima dužnost, da svim mogućim sredstvima utiremo put onom jedinstvu, koje među nama zasnovaše sv. braća. Izvan svake je sumnje danas, da je to jedinstvo s nasljednikom sv. Petra, rimskim biskupom, kojeg oni smatrahu nosiocem one vlasti, što ju je Krist povjerio sv. Petru.

«U duši je njih obojice živo odzvanjala ona riječ Kristova, koju reče, dok nakon zadnje večere moljaše božanskog Oca, »da svi je dno« budu njegovi učenici; i njima se jednako duboko u dušu usadilo sve ono, što su istočni oci predali o ekumenskom jedinstvu kršćanske Crkve, pa stoga nijesu htjeli slavenskih ovaca da pasu prije, nego prime pastirsku ovlast od nasljednika Petrovih . . . Osim toga su poduzeli i izvršili put u Rim; odavle su s ovlašću, koju im je povjerio rimski velesvećenik poslani, da učvršćuju i šire kraljevstvo Kristovo; pokroviteljstvo naših predšastnika neprestano ih je štitilo; u Rimu je jedan od njih položio zavjet monaškog života malo pred sam konac života . . . , a drugi je u Rimu posvećen za biskupa; liturgijski propisi, koje su obojica uveli u zemlje Kristu pripojene, ovdje su odobreni i potvrđeni . . . Zar sve to ne svjedoči, da svetoj braći ništa nije bilo preče, ništa stalnije i određenije, nego da budu u što tješnjoj vezi s rimskom Crkvom? Zašto da se dakle čudimo, ako su Ćiril i Metodije . . . svima postali sve, da sve pridobiju za jedinstvo katoličke Crkve?»

Zato sv. Otac s očitim zadovoljstvom spominje u tom istom pismu »Apostolat sv. Ćirila i Metodija« i želi, da se što više raširi; spominje važne velehradske sastanke, te zavod sv. Ćirila i Metodija na Velehradu za odgoj budućih apostola među slavenskim narodima. Ne zaboravlja ni teškog stanja, koje proživljava majčica Rusija i preporuča ga u molitve vjernika.

Sve ovo ima za život našeg naroda veliku važnost. U prvom je redu snažan poticaj našem kleru, da svoje djelovanje na ovom polju više razmahne. Apostolat sv. Ćirila i Metodija se još uvijek vrlo slabo razvija u našim krajevima. Blizina, a negdje i pomiješanost s pravoslavnima ne bi nipošto smjela biti nekom zaprekom. Prozelitizma mi nikakovog ne tjeramo, kako je bjelodano po svemu, što radimo. Ali potpunu svoju dužnost ne vršimo, ako ovaj apostolat ne provodimo oko sebe najzdušnije. U drugom je redu poticaj puku, da mu se duševni vidokrug proširi, da u svojim molitvama zahvati bar svoju slavensku braću i živo želi duhovno crkveno

jedinstvo s njima. Naša je najveća želja, da se ovakav apostolat jednako uvede i raširi među pravoslavnim klerom i pukom. Da se tako i jedni i drugi nađemo u aktivnom zahvatu za onim ciljem, koji je sv. Ćiril umirući u duhu gledao, kad je molio: ». . . Bože, uvećaj Crkvu svoju mnogobrojnošću i udruži sve u jedinstvo duša, te izabrane ljude učini složnima u pravoj vjeri svojoj i ispravnom ispovijedanju. Udahni u srca njihova riječ Tvoga slušanja, da se pripašu za dobra djela i da čine ono, što je Tebi milo!«

6. Apostolsko pismo »Caritatem decet« (od 4. III. 1929.).

O hiljad dugodišnjici mučenika sv. Većeslava.

Većeslavski jubilej kod češkog naroda imao je opće narodni značaj. Nije samo u ovom narodnom svecu triumfirala Crkva, koja okrunjenika broji među slavne mučenike, nego i domovina, koja danas, nakon teških iskušenja, slavi svog velikog sina u slobodi i neovisnosti. Razumljivo je zato, da je spomen na sv. Većeslava duboko vezan uz sav život českog naroda. Stoljeća su učvrstila upliv ovog nebeskog zaštitnika na familije i na zemlju česku: vjera i domovina sljubljuju se u njegovoj ličnosti.

Sv. otac ovom zgodom potcrtava jednu potrebu, koja je obzirom na česke prilike najaktuelnija: o d g o j s v e ć e n i ċ k o g p o d m l a t k a. Dovodi to u vezu s uspomenom na jubilarne svečanosti: živa vjera po primjeru sv. Većeslava treba da prožme današnji češki rod, pa da po braničima Kristovog evanđelja uskrsne i u naše dane sjaj i snaga Crkve u sretnoj domovini. Ta se potreba osjeća ne samo u Českoj gdje je liberalizam i sektarstvo uzelo maha, nego i u drugim zemljama, imenito i kod nas, gdje su prilike takove, da o jednom bujnijem, intenzivnijem organizatornom radu na polju moralnog i socijalnog preporoda bez snažnog zahvata svećeničke ruke, nema ni govora.

Osim ovog momenta ističe Pijo XI. i dužnost, koju Česi imaju u nastojanju oko crkvenog i vjerskog ujedinjenja s ostalom svojom slavenskom nesjedinjenom braćom.

»Stopama sv. Metodija i sv. Vojtjeha stupajući, nastojte svim mogućim načinima, da se odijeljeni Slaveni susjednih pokrajina vrate k jedinstvu majke Crkve, što svi živo želimo . . . Nemojte da prestanete raditi oko tako spasonosnog djela . . .«

A da izvanredni ovaj spomen na velikog narodnog sveca ne prođe bez vidne koristi po sav narodni život i moralni napredak, Pijo XI. ga stavlja kao uzor za nasljedovanje upravljačima državnog aparata, svima građanima, a naročito roditeljima i odgojiteljima:

»Od veoma pravednog ovog kneza neka se uče oni, koji su na čelu države, da pravedno, blago, a snažno upravljaju. Nek znaju, da se katolička vjera napretku državnom ne protivi, šta više, ljudsko društvo po njezinim načelima cvate i napreduje.

Neka se uče građani pravoj ljubavi od dobrotvornog Oca domovine; zbacivši svaku svađu neka složno nastoje oko zajedničkog dobra. Pa kako je njega tako pobožno odgojila njegova baka Ljudmila, nek spoznaju roditelji i svi odgojitelji, kolika je snaga u kršćanskom odgoju, da se mladež sretno uputi na put spasa . . .

Njega nek si i svećenici uzmu kao primjer nasljedovanja u žarkom štovanju presv. Otajstva; djevojke u čuvanju čistoće; bogataši u pomaganju siromaha koje god ruke . . .«

*

Evo kako veliki svećenik naše Crkve upućuje na sve strane. Bodri, oduševljava. Diže i pozivlje na rad, upravljajući srca i duše sviju k Ocu istine. Kad je prilika i potreba, on uzima okolnosti pojedinačnih naroda u obzir, veže svoju očinsku riječ uz narodnu povijest, osjećanje i narodne ideale. I nema sumnje, da se onaj moralni napredak u pojedinim zemljama i pojedinim narodima, koji se mora utvrditi unatoč velikog destruktivnog djelovanja sinova tame — ima pripisati naj snažnijoj i najneporočnijoj moralnoj sili: Crkvi katoličkoj. Veliki svećenik Pijo X., kao oruđe Duha Svetoga, ispunjava svoju zadaću neumornom agilnošću. Iz svih njegovih pothvata prosijeva duboko shvaćena i još dublje proćućena riječ Kristova: Šimune, Šimune, evo sotona zatraži, da vas rešeta kao pšenicu; ali ja sam se molio za tebe, da vjera tvoja ne oslabi, i ti obrativši se, **utvrdi braću svoju!** (Lk. 22, 32).

(Nastavit će se.)